

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemadel „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse programm „InvestEU““*(COM(2020) 403 final – 2020/0108 (COD))***„Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EL) 2015/1017 maksevõime toetamise rahastamisvahendi loomise osas“***(COM(2020) 404 final – 2020/0106 (COD))**(2020/C 364/19)*Pearaportöör: **Ronny LANNOO**

Konsulteerimistaotlus	nõukogu, 11.6.2020 Euroopa Parlament, 17.6.2020
Õiguslik alus	ELi toimimise lepingu artiklid 172 ja 173, artikli 175 lõige 3, artikli 182 lõige 1 ja artikkel 304
Vastutav sektsioon	majandus- ja rahaliidu ning majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse sektsioon
Juhatuse otsus	9.6.2020
Vastuvõtmine täiskogus	16.7.2020
Täiskogu istungjärk nr	553
Hääletuse tulemus (poolt/vastu/erapooletuid)	208/0/8

1. Järeldused ja soovitused

1.1. COVID-19 kriisi algusest saadik on komitee mitmes avalduses väljendanud veendumust, et praegusel suure ebakindluse ajal võimaldaks ainult terviklik Euroopa majanduse taastekava toime tulla pandeemia tagajärgedega ning taastada endisest jätkusuutlikuma ja vastupidavamana Euroopa majanduse.

1.2. Seepärast tervitab Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee Euroopa Komisjoni esitatud edasipüüdlikku taastepaketti ning rõhutab, et majanduse taastumine saab kujuneda edukaks üksnes tugeva ja üksmeelse poliitilise juhtimise korral. Komitee nõuab, et kõnealuste meetmete kehtestamine kajastaks muret tekitava sotsiaal-majandusliku olukorra pakilisust.

1.3. Selleks et tagada Euroopa majanduse kiire ja kestlik taastumine, on oluline teha kättesaadavaks vajalikud rahalised vahendid. Seepärast toetab komitee kindlalt ELi eelarve suurendamist ja kutsub Euroopa otsusetegijaid üles jõudma kiiresti kokkuleppele nii järgmises mitmeaastases finantsraamistikus (2021–2027) kui ka uues taastevahendis (taasterahastu „NextGenerationEU“).

1.4. Komitee väljendab heameelt programmi „InvestEU“ ja seda täiendava maksevõime toetamise rahastamisvahendi tugevdamise üle ning kutsub üles jõudma nende ettepanekute osas kiiresti kokkuleppele, et tagada mõlema programmi kiire toimimine ja piisava arvu rahastamiskõlblike projektide väljatöötamine, et neist kasu saada.

1.5. Arvestades, et peaaegu kõik programmi „InvestEU“ vahendid eraldatakse ELi taasterahastu ja mitte mitmeaastase finantsraamistiku (2021–2027) raames, mis tähendab, et programm tuleb ellu rakendada 2026. aasta lõpuks, palub komitee seadusandjatel võtta meetmeid tagamaks, et pärast 2026. aastat ja enne 2027. aasta järgse mitmeaastase finantsraamistiku algust ei tekiks rahastamispuudujääki.

1.6. Komitee kordab oma toetust ⁽¹⁾ komisjoni eesmärgile tugevdada ELi järgmises pikaajalises eelarves investeerimistevust ELis. Arvestades COVID-19 pandeemiast tingitud majanduslangust, on see muutunud veelgi olulisemaks.

1.7. Komitee toetab jätkuvalt keskendumist suurt avalikku huvi pakkuvatele pikaajalistele investeerimisprojektidele, järgides samas ka kestliku arengu kriteeriume. On esmatähtis tagada, et COVID-19 kriis ei juhiks ELi eemale keskpika ja pika perspektiivi eesmärkidest, mis on esitatud Euroopa rohelises kokkuleppes, 2020. aasta kestliku majanduskasvu strateegias ja Euroopa sotsiaalõiguste sambas.

1.8. Komitee arvates sobib programm „InvestEU“ eriti hästi pikaajalise rahastuse pakkumiseks ja liidu poliitikameetmete toetamiseks sügavast majandus- ja sotsiaalkriisist taastudes. Komitee rõhutab, kui oluline on selgelt määratleda, milliste projektide puhul võib kasutada uut viiendat poliitikaharu, kuna see on äärmiselt oluline, et luua täiendus ülejäänud nelja poliitikaharuga. Komitee toetab ka innovatsiooni laiemat määratlust, mis ulatub infotehnoloogiast ja digiüleminekust kaugemale. Väikesi ja keskmise suurusega ettevõtjaid (VKEd), eelkõige mikro- ja väikeettevõtjaid, tabab praegune kriis rängalt ning seetõttu peaks neil olema õigus saada toetust uue viienda poliitikaharu raames. Selleks on oluline struktuurne koostöö rakenduspartnerite ning ELi, riigi ja piirkondliku tasandi ametiasutuste vahel.

1.9. Komitee nõuab konkreetseid ja selgeid suuniseid, mille abil teha kindlaks projektid, mis vastavad programmist „InvestEU“ toetuse saamise tingimustele, samuti võimaluste kohta koostoime loomiseks arvukate ELi programmide vahel, tagades seega nende asjakohase ja tõhusa rakendamise.

1.10. Koroonaviiruse kriis on mõjutanud kõiki ELi liikmesriike, ent sellegipoolest on mõned riigid kannatanud rängemalt kui teised. Komitee rõhutab, et koroonaviiruse kriisi järgne taastumine ei tohiks põhjustada liikmesriikide vahel erinevuste suurenemist.

1.11. Sellega seoses tervitab komitee uut maksevõime toetamise rahastamisvahendit ja rõhutab, kui oluline on tagada, et sellest saaksid tõepoolest kasu need liikmesriigid, kelle majandust on COVID-19 pandeemia kõige enam mõjutanud. Kuigi on väga oluline tagada kiire taastumine, on samavõrra oluline eraldada olemasolevad vahendid elujõuliste ärimudelitega ettevõtjatele. See aitaks kaasa kestliku ja vastupidava Euroopa majanduse loomisele.

1.12. Komitee rõhutab Euroopa finantsturgude rolli selle tagamisel, et need vahendid suudaksid kaasata oodatavad investeringusummad, samuti Euroopa Investeerimispanka grupi (EIP ja Euroopa Investeerimisfond (EIF)) juhtivat rolli ning pakilist vajadust asjakohase struktuuri järele rakenduspartnerite jaoks, eelkõige riikide tasandil. On oluline, et vahendite liikumine EIP grupi ning tugipankade ja finantseerimisasutuste kaudu oleks läbipaistev ja selge ning vahendid kergesti kättesaadavad.

2. Taust

2.1. COVID-19 kriis, mis kujutab endast eelkõige inimeste tervisega seotud hädaolukorda, on viinud tõsise majandusliku ja sotsiaalse šokini, millega kaasnevad majandustoodangu järsk langus, töötuse kiire kasv, elatustaseme halvenemine (reaalsissetuleku vähenemine, töökohtade ebakindlus, piiratud liikuvus) ja väliskaubanduskäibe järsk vähenemine nii ELis endas kui ka kolmandate riikidega. Kriis on viinud ka riigi rahanduse näitajate järsu halvenemise ja investeringute vähenemiseni.

2.2. Euroopa Komisjon teatas 27. mail 2020 edasipüüdlilikust taastekavast ehk taasterahastust „NextGenerationEU“ ja muudetud ettepanekust ELi üldeelarve kohta aastateks 2021–2027 ⁽²⁾.

2.3. Järgmise mitmeaastase finantsraamistiku (2021–2027) jaoks kavatab komisjon kehtestada ELi majanduses investeerimisprogrammi, mille abil suudetakse saavutada lihtsustamise, paindlikkuse, koostoime ja sidususega seotud valdkonnaülesed eesmärgid ELi asjakohastes poliitikavaldkondades. Vajadus sellise investeerimisprogrammi järele on COVID-19 pandeemia tõttu veelgi suurenenud.

⁽¹⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, mis kehtestab InvestEU programmi“ (ELT C 62, 15.2.2019, lk 131).

⁽²⁾ Teatis taastekava kohta: „Euroopa võimalus: parandame vead ja teeme ettevalmistusi järgmise põlvkonna jaoks“.

2.4. Seepärast võttis komisjon tagasi oma varasema, 2018. aasta mais esitatud ettepaneku **programmi „InvestEU“** kohta ja esitas uue ettepaneku, ⁽³⁾ mis kajastab Euroopa Parlamendi ja nõukogu vahel juba 2019. aasta aprillis saavutatud osalist kokkulepet.

2.5. Selleks et anda programmile „InvestEU“ paremad vahendid COVID-19 pandeemia põhjustatud majandus- ja sotsiaalsele kriisile reageerimiseks, teeb komisjon ettepaneku suurendada algse programmi „InvestEU“ jaoks ette nähtud rahastamisvahetti, et kajastada suuremaid üldisi investeerimisvajadusi ja suurema riskiga keskkonda.

2.6. Lisaks laiendatakse uue ettepanekuga programmi „InvestEU“ ulatust, luues viienda poliitikaharu – strateegiliste investeeringute rahastamisvahendi, millega vastatakse Euroopa majanduse tulevastele vajadustele ning tagatakse või säilitatakse strateegiline sõltumatus peamistes sektorites.

2.7. Tõhustatud programmi „InvestEU“ abil suudetak toetada ettevõtjaid taastumisetapis, tagades samas kooskõlas oma algsete eesmärkidega investorite tugeva keskendumise liidu keskpika ja pika perspektiivi prioriteetidele, nagu rohe- ja digipööre.

2.8. Euroopa Komisjon esitas ka ettepaneku ⁽⁴⁾ ajutise omakapitalil põhineva instrumendi ehk **maksevõime toetamise rahastamisvahendi** kohta.

2.9. Maksevõime toetamise rahastamisvahendist toetatakse muidu elujõuliste ärimudelitega ettevõtjaid, kelle maksevõime on aga COVID-19 kriisi tõttu piiratud. Eesmärk on aidata neil see raske periood üle elada, et nad suudaksid oma tegevusega uuesti alustada, kui selleks on õige aeg. Ettepaneku eesmärk on ka tasakaalustada eeldatavaid moonutusi ühtsel turul, arvestades, et teataval liikmesriikidel ei pruugi olla piisavaid eelarvevahendeid abi vajavate ettevõtjate asjakohaseks toetamiseks.

2.10. Maksevõime toetamise rahastamisvahendi loomist oodatakse võimalikult kiiresti 2020. aastal, hiljemalt 2020. aasta oktoobri alguseks, nii et selle saab 2021. aastal täies mahus kiiresti kasutusele võtta.

3. Üldised märkused

3.1. Komitee kordab ⁽⁵⁾ oma toetust programmile „InvestEU“ ning tagatise põhimõttel toimiva rahastamisvahendi jätkamisele ja laiendamisele. Ta peab seda oluliseks eelkõige ELi eelarve pikaajalise arendamise ja haldamise seisukohast.

3.2. Komitee väljendab heameelt projekti „InvestEU“ täiendava suutlikkuse üle, mis suurendab ELi tagatist 75,2 miljardi euroni (jooksevhindades ja ka uus strateegiliste investeeringute poliitikaharu), tuues kaasa 1 triljoni euro ulatuses täiendavaid investeeringuid. Komitee nõuab vahendite tasakaalustatud jaotust poliitiliste eesmärkide vahel.

3.3. Komitee tervitab viienda poliitikaharu – Euroopa strateegiliste investeeringute poliitikaharu – lisamist, millele eraldatakse ELi tagatisest 31,2 miljardit eurot, et toetada investeeringuid strateegilistes sektorites ja peamistes väärtusahelates, sealhulgas nendes, mis on rohe- ja digipöörde jaoks määrava tähtsusega.

3.4. Komitee rõhutab, kui oluline on selgelt määratleda, millised projektid võivad viiendast poliitikaharust kasu saada, kuna eesmärk on luua selle täiendavus ülejäänud nelja poliitikaharuga. Komitee toetab ka innovatsiooni laiemat määratlust, mis ulatub infotehnoloogiast ja digiüleminekust kaugemale. Tuleks selgesõnaliselt märkida, et kõnealuse poliitikaharu raames on abikõlblikud ka VKEd, eelkõige mikro- ja väikeettevõtjad. See on veelgi olulisem, arvestades VKEde poliitikaharule eraldatud ELi tagatise vähenemist 11,25 miljardilt eurolt 10,17 miljardile eurole (jooksevhindades) võrreldes Euroopa Komisjoni esialgse ettepanekuga. Selleks on oluline struktuurne koostöö rakenduspartnerite ja finantsvahendajate ning ELi, riigi ja piirkondliku tasandi ametiasutuste vahel.

⁽³⁾ Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse programm „InvestEU“.

⁽⁴⁾ Ettepanek võtta vastu määrus, millega luuakse maksevõime toetamise rahastamisvahend.

⁽⁵⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, mis kehtestab InvestEU programmi“ (ELT C 62, 15.2.2019, lk 131).

3.5. Komitee rõhutab, et üleminekul keskkonnahoidlikumale ja õiglasemale majandusele on otsustava tähtsusega investeeringud oskustesse, mistõttu ei tohiks sotsiaalseid investeeringuid programmi „InvestEU“ raames tähelepanuta jätta.

3.6. Paljud VKEd, iseäranis mikro- ja väikeettevõtjad, kannatavad märkimisväärselt COVID-19 kriisi ja enamikus ELi riikides vastu võetud liikumiskiirangute tõttu. Seetõttu on oluline tagada piisavad rahalised vahendid, et nad saaksid kriisist toibuda. Toetuse andmisel tuleb lähtuda nõudlusest, mis tähendab, et nii võla- kui ka omakapitalitooted peavad olema kättesaadavad. Kuna väheneb VKEde poliitikaaru tagatisvõime, tuleks selle vähenemise kompenseerimiseks muuta VKEde portfelliid, eelkõige väikeste ja mikroettevõtjate portfelliid, strateegiliste investeeringute poliitikaaru jaoks abikõlblikuks. Sellega peavad kaasnema proportsionaalsed aruandlusnõuded, et vältida liigse halduskoormuse tekitamist nappide ressurssidega kõige väiksematele ettevõtjatele, kuna see heidutaks neid programmi „InvestEU“ toetust taotlemast. Rakenduspartnerite ja finantsvahendajate roll on oluline, et tagada vahendite jõudmine kõnealuste ettevõtjateni.

3.7. Praeguse kriisi ajal on valitsuste poliitikameetmed ja toetus muutunud eriti oluliseks, ent liikmesriikide valitsuste suutlikkus toetada sektoreid ja ettevõtjaid, keda kriis on kõige rängemalt tabanud, on ELis siiski väga erinev.

3.8. Seepärast väljendab komitee heameelt uue maksevõime toetamise rahastamisvahendi ja tööga üle, et kuigi see on avatud kõigile liikmesriikidele, keskendutakse selle puhul riikidele, kelle majandust COVID-19 pandeemia on enim mõjutanud ja/või kus riikliku maksevõime toetuse kättesaadavus on piiratum. Komitee nõustub sellega, et toetust tuleks anda ainult elujõuliste ärimudelitega ettevõtjatele, kes ei olnud enne COVID-19 kriisi puhkemist raskustes. Lisaks tervitab komitee maksevõime toetamise rahastamisvahendi integreerimist Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondi (EFSI). Selleks et tagada vahendite tõhus kasutamine, on soovitatav võimaldada paindlikku üleminekut selle poliitikaaru ja EFSI muude poliitikaarude vahel. Lõpetuseks tuleks ette näha olemasolevate vahendite tasakaalustatud turupõhine jaotamine omakapitali- ja kvaasiomakapitalitoodete, näiteks allutatud laenude vahel.

3.9. Maksevõime toetamise rahastamisvahendi raames soositakse kahekordset pööret (rohe- ja digipööre). Need tingimused peavad olema realistlikud ja teostatavad ka mikro- ja väikeettevõtete ning traditsiooniliste sektorite jaoks.

3.10. Koroonaviiruse kriis on mõjutanud kõiki ELi liikmesriike, ent sellegipoolest on mõned riigid kannatanud rängemalt kui teised. Komitee rõhutab, et koroonaviiruse kriisi järgne taastumine ei tohiks põhjustada liikmesriikide vahel erinevuste suurenemist. Kuigi programmile „InvestEU“ ega uuele maksevõime toetamise rahastamisvahendile ei ole geograafilisi kvote kehtestatud, tervitab komitee asjaolu, et selle juhtkomitee määrab kindlaks konkreetsed geograafilise kontsentratsiooni piirmäärad.

3.11. Lihtsustamine, suurem läbipaistvus ja suurem sünergiapotentsiaal, mida pakub programmi „InvestEU“ kui katusrahastamisvahendi loomine, on muutunud veelgi olulisemaks seoses Euroopa rohelise kokkuleppe investeerimiskava ja Euroopa majanduse taastekava muude komponentide loomisega. Komitee nõuab konkreetseid ja selgeid suuniseid, mille abil teha kindlaks abikõlblikud projektid ja võimalused koostoime loomiseks arvukate ELi programmide vahel, tagades seega nende asjakohase ja tõhusa rakendamise.

3.12. COVID-19 kriis ei tohi juhtida ELi eemale keskpika ja pika perspektiivi eesmärkidest, mis on esitatud Euroopa rohelises kokkuleppes, 2020. aasta kestliku majanduskasvu strateegias ja Euroopa sotsiaalõiguste sambas. Oma hiljutises resolutsioonis⁽⁶⁾ märkis komitee, et Euroopa peab rahastama tegevusi, mis vastavad kahele kriteeriumile: strateegilise tootmise tagasitoomine, et tagada Euroopa sõltumatus, seda eelkõige tervisekaitse ja tervisealase reageerimise vallas, ning luua kvaliteetseid töökohti ning samuti keskendumine kestlikele investeeringutele, mis on sotsiaalselt vastutustundlikud ja keskkonnasõbralikud. Väikestel ja keskmise suurusega ettevõtjatel, nagu ka suurettevõtjatel ja sotsiaalsetel ettevõtetel, võib olla oluline roll Euroopa tootmissüsteemi ümberkorraldamisel.

Brüssel, 16. juuli 2020

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Luca JAHIER

⁽⁶⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee ettepanekud COVID-19 kriisi järgse ülesehituse ja taastumise kohta.